Don Kichot

Miguel de Cervantes Saavedra — z hišpańskoji perekłav Jan Maksimjuk

Rozdiêł III
U kotorum rozkazujetsie, jakim spravnym sposobom Don Kichot byv posviačany v rycery

I tak, mučačysie siêtoju dumkoju, Don Kichot chutko zjiêv svoju chuduju večeru v zajiêzdnum domi. Potum poklikav hospodara zajiêzdu, zavjôv joho v koniušniu i, ostavšysie z jim sam-na-sam, stav na kolina i skazav:

— Ja ne povorušusie z siêtoho miêsta, šlachetny ryceru, poka vaša miłosť ne oščaslivit mene odnym darom, kotoroho ja v vas poprošu i jaki pokryje vas sławoju i pôjde na korysť ciêłomu ludśkomu rodovi.

Koli hospodar pobačyv hostia koło svojich nôh i včuv siêty słova, vôn zbentežyvsie i ne znav ni što robiti, ni što skazati, potum poprobuvav joho postaviti na nohi, ale hôsť ne schotiêv pudniatisie, poka hospodar ne poobiščav, što spovnit joho prośbu.

— Menšoho, môj pane, ja i ne čekav od vašoji velikodušnosti, — odkazav Don Kichot. — I tak, toj dar, kotoroho ja poprošu v vas i kotory vaša čołoviêkolubnosť poobiščała mniê, polahaje na tomu, kob zavtra vy posviatili mene v rycery. Nôč ja provedu v kaplici vašoho zamku na varti nad zbrojeju, a zavtra, jak ja vže kazav, stanetsie toje, čoho ja tak prahnu, kob ja môh z povnym pravom objizdžati vsiê štyry storony sviêtu, šukati pryhoduv i boroniti pokryvdžanych,

spovniajučy dovh usioho rycerstva, i tože rycera vendrôvnoho, kotorym ja je i kotory obovjazany robiti takije podvihi.

Hospodar, kotory, jak my vže kazali, byv čołoviêkom chitrovatym i pudozryvav, što v hołoviê joho hostia ne vsiê doma, pry siêtych słovach kunčalno vpevnivsie v siêtum. Ale, kob miêti z čoho posmijatisie vnočê, vôn postanoviv potakati zachotiênkam Don Kichota i skazav jomu, što joho namiêr i prôśba velmi słušny, što takoje žyčenie zusiêm odpoviêdnie i naturalne dla takoho znatnoho rycera jak vôn, nakôlko možna suditi po joho šykôvnum vyhladi i honorovuj postavi. Nu i vôn, hospodar, u svojôj mołodosti tože posviativ sebe siêtomu šanôvnomu zaniatkovi, šukajučy pryhoduv u raznych krajinach, ne zabyvajučysie pro Malagu, Ryjarański ostrovy, peredmiêstia Seviliji, vodoprovod Segoviji, olivkovy sady Valenciji, horodśkije vały Granady, plažu v San Lucary, koniušni Cordoby, hospody Toleda i inšy podôbny mistia, de vôn rozvivav švidkosť nôh i sprytnosť ruk, robiv mnôho škody, ne davav prochodu vdoviciam, spokušav nevinnych divčeniat, zvodiv nepovnoliêtnich chłopci, tak što v kunciovi poznakomivsie z velikoju častkoju sudôv i policijnych zatvoruv u ciêłuj Hišpaniji. Narešti vôn pujšov na spočynok u siêty svôj zamok, de i žyve za svôj košt i za košty inšych, prymajučy v sebe vsiêch vendrôvnych ryceruv, nezależno od jich majontku i tytułu, a vyłučno z lubovi do jich i z varunkom, kob vony z udiačnosti za joho hostinu dililisie z jim svojim dobrom.

Hospodar tože skazav, što v joho zamku nema kaplici, de možna było b stojati na varti nad zbrojeju, bo staruju vôn rozobrav, kob postaviti novu, ale, nakôlko vôn znaje, u razi potrêby čuvati nad zbrojeju možna vsiudy, i tomu siêtoji noči Don Kichot može povartovati na dvorê pered zamkom, a rano, Bôh dasť, budut provediany vsiê ceremoniji, i vôn stane pravdivym rycerom, i to šče takim, jakoho sviêt mało koli bačyv.

Hospodar zapytavsie, čy je v joho hrošy. Don Kichot odkazav, što ne maje nijakich, bo ni v odnôj rycerśkuj historyji vôn ne čytav, kob chto-leń z vendrôvnych ryceruv miêv pry sobiê hrošy. Na siête hospodar skazav, što vôn pomylajetsie; što choč u historyjach pro siête i ne pišetsie, bo autory ne vvažajut potrêbnym pisati pro takije prosty i neobchôdny rečy jak hrošy abo čysty soročki, ale z siêtoho ne vynikaje, što v ryceruv ni odnoho, ni druhoho ne było. Naprotiv, vôn napevno i dokładno znaje, što vsiê tyje vendrôvny rycery, rozkazami pro kotorych zapovniany i zapchany knihi, nosili z soboju na vsiaki vypadok tuho napchany košelok, tak samo jak čysty soročki i banočki z mastieju, jakoju liêčyli svojiê rany, tomu što na polach i v pustyniach, de jim dovodiłosie vojovati i otrymuvati rany, ne vse znachodivsie čołoviêk, kob tyje rany poliêčyti, chiba što kotoryś z ryceruv družbovav z mudrym čarodiêjom, kotory odrazu sadoviv na obołoko i vysyłav do joho vozduchom jakuju-leń diêvčynu abo karapuzika z plašečkoju žyvotvôrnoji vody takoji môci, što kilkoch krapel chvatało, kob vyličyti ranianoho od usiakich bolačok i ranuv. Nu a koli siêtoho ne było, koliśni rycery dopilnovuvali, kob jich słuhi-zbrojonošy byli nadiêlany hrošyma i inšymi potrêbnymi rečami, jak marla i hojuščy mazi; a koli rycery ne miêli zbrojonoša, što zdarałosie velmi-velmi rêdko, to vony sami vozili vsio siête zzadu sedła v maluteńkich sumočkach, kotory byli čuť zamiêtny, jak buďto v jich byli jakijeś inšy ciênny rečy; za vyniatkom takoho vypadku, voziti z soboju sumocki ne było pryniate sered vendrôvnych ryceruv. U zvjazku z siêtym vôn daje Don Kichotovi radu, a koli treba, to i prykaz — bo ž zanedovho vôn vže bude joho chryščonym synom — ne vyrušati v dorohu bez hrošy i bez zhanutoho ryštunku; i hospodar dodav, što vôn sam zrozumiêje, koli dobre podumaje, što koliś siêta oberežnosť jomu prydastsie.

Don Kichot poobiščav dokładno vypovniti vsio, što jomu poradiv hospodar, a potum začav šykovatisie do nočnoji varty, kotoru jomu prykazali provesti na velikum pudvôrkovi dla dobytku za zajiêzdnym domom. Don Kichot, pozbiravšy vsiê časti svojiê zbroji, położyv jich u krypi koło kołodecia; potum uziav spisu i tarču i z honorovym vyhladom začav choditi vzdovž krypy; jak tôlko vôn stav choditi, začało zmerkatisie.

Hospodar rozkazav vsiêm, chto byv u zajiêzdnum domi, pro varjactvo svoho hostia, pro vartu nad zbrojeju i prośbu posviatiti joho v rycery. Usie prysutny, zdivovavšysie takim čudnym vypadkom rozstrôjstva hołovy, pujšli podivitisie na Don Kichota zdaleka i pobačyli, jak vôn to chodiv tudy-siudy rozmiêranym krokom, to, opirajučysie na spisu, upivavsie očyma v svoju zbroju i dovho jich ne odryvav od jijiê. Nôč uže była hłuboka, ale miêseć svitiv tak jasno, što môh by vpovniê superničati z dennym svitiłom, i tomu vsio, što robiv novospečany rycer, było vyrazno vidno. Rychtik tohdy odnomu z pohônščykuv, kotory nočovav u zajiêzdnum domi, zadumałosie napojiti svojich mułuv, i dla siêtoho jomu treba było vyniati zbroju Don Kichota, jakaja ležała v krypi. Zobačyvšy pohônščyka, Don Kichot zahovoryv do joho na ciêły hołos:

— O, chto b ty ne byv, smiêły kavaliêru, kotory namiêryvsie dotknutisie do zbroji najmužniêjšoho z vendrôvnych ryceruv, jakije koli-leń pudperezuvalisie mičom! Podumaj, što ty robiš, i ne dotykajsie, koli ne chočeš zapłatiti życiom za svoju smiêłosť!

Pohônščyk ne prydav najmenšoji vvahi siêtomu poperedženi (a škoda, bo potum jomu dovełosie prydati mnôho vvahi svojomu zdorovji), uziav zbroju za rameniê i odkinuv jijiê daleko od sebe. Pobačyvšy siête, Don Kichot pudniav zrok na nebo i, jak zdajetsie, zvernuvsie do svojiê damy Dulcyneji, kažučy:

— Pomožête mniê, moja pani, u siêtuj peršuj obrazi, nanesianuj serciovi, kotore vam pokłoniajetsie. Nechaj ne pokidaje mene v siêtuj peršuj nebezpeci vaša łaska i oborona!

Skazavšy siête i šče trochu podôbnoho, Don Kichot odłožyv tarču, oboma rukami pudniav spisu i ošelešyv pohônščyka po hołoviê z takoju siłoju, što toj mihom zvalivsie na zemlu, i koli b za siêtym udarom posliêduvav i druhi, ne było b potreby klikati doktora. Zrobivšy siête, vôn pudniav svoju zbroju i začav choditi tudy-siudy z poperednim spokojom. Trochi puzniêj druhi pohônščyk, ne znajučy, jaki los napotkav peršoho — bo toj šče ležav neprytomny — tože zachotiêv napojiti mułuv i pudyjšov do krypy. Koli stav pudymati zbroju, Don Kichot, ne hovoračy ni słova i na siêty raz ne prosiačy pomoščy v nikoho, znov odłožyv tarču, znov pudniav svoju spisu i tak jeju hrymnuv pohônščyka, što ne spisa rozletiêłasie na kuski, a hołova toho bidaka rozkołołasie načetvero. Na šum zbiêhlisie vsiê nučliêžniki zajiêzdu i sam joho hospodar. Tohdy Don Kichot uziav v odnu ruku svoju tarču, u druhu ruku svôj miêč i skazav:

— O, koroleva krasoty, siła i môć moho osłabłoho sercia! Nastav čas zvernuti pohlad tvoho veličyja na rycera, tvoho pliênnika, nad kotorym navisła strašna nebezpeka.

Posli siêtoho na joho najšła takaja smiêłosť, što koli b na joho napali vsiê pohônščyki mułuv na sviêti, vôn ne odstupivsie b ni na krok. Tovaryšy ranianych, bačačy jich v takôm położeni, načali špurlati v Don Kichota kameniami. Vôn, nakôlko môh, zakryvavsie od jich tarčoju, ale ne odychodiv od krypy, ne chočučy pokidati zbroji. Hospodar zajiêzdu kryčav, kob vony pokinuli siêtoho rycera, bo ž vôn jim uže kazav, što to šalony čołoviêk, a šalony za ništo ne bude odkazuvati, naveť koli b usiêch pozabivav. Ale Don Kichot kryčav šče hołosniêj, nazyvajučy pohônščykuv prodavščykami i zdradnikami, a pana zamku — za toje, što vôn pozvolaje tak obychoditisie z vendrôvnymi rycerami — bojazlivciom i nikčemnym rycerom. Do toho Don Kichot dodav, što koli b vôn byv posviačany v rycery, to pan zamku odkazav by jomu za svoje viêrołômstvo.

— A vami, podły i nizki merzôtniki, ja pohardžaju. Kidajte kameniami, pudychoďte bližej, napadajte, robiête što vam chočetsie — zaraz vy zapłatite za svoju durnotu i nachalnosť.

Vôn skazav siête z takim zapałom i zuchvalstvom, što tych, kotory joho napadali, schvatiła

strašna dryhôtka; i počasti od strachu, a počasti od namovuv hospodara, vony perestali špurlati kameniê, a Don Kichot, pozvolivšy zabrati ranianych, vernuvsie vartovati svoju zbroju z takim samym spokojom i takoju samoju nezvorušnostieju, jak raniêj.

Hospodarovi ne velmi podobalisie žarty svoho hostia, i vôn, kob ne stałasie šče bôlša bida, postanoviv położyti jim kuneć i provesti toj proklaty obrad posviačenia v rycery. Pudyjšovšy do joho, vôn vybačyvsie za nachalstvo, z jakim obujšlisie z jim tyje nehôdny lude i pro jakoje vôn zusiêm ne viêdav; kromi toho, vony vže dostatočno pokarany za svoju zuchvałosť. Vôn šče raz povtoryv, što v zamkovi nema kaplici, ale dla toho, što ostavałosie zrobiti, vona ne potrêbna; nakôlko jomu viêdomy ceremonijał rycerstva, obrad posviačenia składajetsie z dvoch udaruv u patyliciu i v plečy, a siête možna zrobiti i posered hołoho pola; a što tyčytsie varty nad zbrojeju, to vôn vykonav usio, čoho potrebujetsie praviłami, bo vartovati treba dviê hodiny, a Don Kichot provartovav štyry. Don Kichot vo vsio siête poviêryv i skazav hospodarovi, što hotovy siêtomu puddatisie, tôlko prosit zrobiti vsio jak najchutčêj, dodavšy, što koli napadut na joho šče raz, to vôn ne ostavit ni odnoji žyvoji dušê v zamkovi, ale z povahi do pana zamku može poščaditi tych, za koho toj poprosit.

Povjadomleny v taki sposub i dobre perelakany pan zamku chutko zbiêhav po knihu, u kotoruj vôn zapisuvav, kôlko ovsa i sołomy vydavav pohônščykam, i razom zo słuhoju, jaki trymav v ruciê oharok sviêčki, i dvoma vže znakomymi nam diêvkami pudyjšov do Don Kichota, skazav jomu stati na kolina, a sam zrobiv vyhlad, jak buďto čytaje v svojôj knizi jakujuś sviatuju molitvu. Poseredini čytania vôn pudniav ruku i sadonuv Don Kichotovi kułakom u patyliciu, a potum, mičom svoho chryščonoho syna, udyryv joho druhi raz po plečovi, ciêły čas bormočučy pud nosom, jak buďto čytav molitvu. Zrobivšy siête, vôn skazav odnôj z damuv pudperezati Don Kichota mičom, što taja zrobiła, vyjavivšy pry siêtum nezvyčajny spryt i delikatnosť. Prysutny čuť zderžuvali sebe od smiêchu, divlačysie na siêtu ceremoniju, ale nedavni podvihi novospečanoho rycera, kotory byli u vsiêch u pameti, ochołodžuvali ochvotu porehotati vhołos. Pudperezavšy Don Kichota mičom, šlachetna dama skazała:

— Nechaj Hospoď zrobit vašu velmožnosť najščasliviêjšym z ryceruv i dasť udaču vo vsiêch bitvach!

Don Kichot spytav jijiê, jak vona nazyvajetsie, kob znati, komu vôn obovjazany takoju łaskoju, bo vôn choče i z joju rozdiliti počesti, kotory nadiêjetsie zasłužyti svojeju mužnoju rukoju. Vona z velikoju skromnostieju odkazała, što jijiê nazyvajut Tolosoju, što vona je dočkoju ševcia z Toledo i što od siêtoho času, de b vona ne była, vona vse hotova jomu służyti i pryznavati joho svojim panom. U odkaz na siête Don Kichot poprosiv jijiê, iz lubovi do joho, dodati do svoho imja prystavku *donija* i od teper imenovatisie donija Tolosa. Vona jomu poobiščała tak zrobiti. Tohdy druha diêvka pryčepiła jomu špory, i vôn miêv z joju podôbny rozhovôr, jak z toju, kotora pudperezała joho mičom. Vôn zapytavsie jeji imja; vona odkazała, što jijiê nazyvajut Molivera, i što vona je dočkoju šanôvnoho aptekarśkoho melnika. Don Kichot, proponujučy jôj svojiê usłuhi i svoje zastupnictvo, poprosiv i jijiê dodati prystavku *donija* i od teper imenovatisie donija Molinera.

Koli vsiê siêty ceremoniji, jakich sviêt dosiôl ne bačyv, byli roblany na takuju chutku ruku, Don Kichot čuť doždavsie, kob znov siêsti na konia i pustitisie na pošuk pryhoduv. Vôn chutko osedłav Rosinanta, siêv na joho i, obniavšy hospodara, vykazav jomu vdiačnosť za posviačenie v rycery v takich słovach, što my ne možemo jich i peredati. Hospodar, chočučy, kob vôn jak najchutčej pokinuv zajiêzd, odkazav jomu v podôbnum toni i, ničoho ne vziavšy za nočliêh, z Bohom odpraviv joho v dorohu.

Jak czytamy alfabet podlaski

Język podlaski zapisujemy zmodyfikowanym alfabetem łacińskim, różniącym się nieco od alfabetu polskiego. Poniżej podajemy zasady czytania liter, które nie występują w alfabecie polskim, oraz tych, których wymowa w gwarach podlaskich różni się od wymowy literackiej w języku polskim.

Litery ***Č č, Š š, Ž ž*** czytamy odpowiednio jak polskie ***Cz cz, Sz sz, Ż ż***.

Litery ***Ď ď, Ť ť*** czytamy odpowiednio jak ***miękkie d, t*** w języku rosyjskim (***дь, mь***).

Literę ***V v*** czytamy jak polskie ***W w***.

Literę ***H h*** czytamy dźwięcznie, to znaczy jak ***dźwięczny odpowiednik głoski Ch ch.***

Literę ***Ł ł*** czytamy bez zaokrąglenia warg, dotykając językiem przednich zębów, jak ***Л л*** w języku białoruskim lub rosyjskim.

Dyftong ***Ô ô*** czytamy zaczynając od ***u*** i szybko przechodząc do ***o***.

Dyftong ***IÊ iê*** czytamy zaczynając od ***i*** i szybko przechodząc do ***e***.

Dyftong ***Ê ê*** czytamy zaczynając od ***y*** i szybko przechodząc do ***e***.

Pozostałe litery alfabetu podlaskiego czytamy jak odpowiednie litery w alfabecie polskim.

Wspierajmy Svoja.org

Niniejszą lekturę pobraliście Państwo z biblioteki serwisu Svoja.org lub zrobiła to osoba, od której otrzymaliście Państwo ten plik. Wszystkie zasoby Svoja.org znajdują się w domenie publicznej, korzystanie z nich jest wolne od opłat.

Serwis Svoja.org założyliśmy na przełomie lat 2007 i 2008 z myślą o ratowaniu języka podlaskiego i jego dziedzictwa. Misję tę staramy się realizować w sposób maksymalnie spójny i uporządkowany, tzn. nadając temu mówionemu dotąd językowi formę literacką, własny alfabet i kodyfikację gramatyczną oraz utrwalając jego specyfikę i bogactwo syntaktyczne. To ostatnie zadanie realizujemy poprzez publikację tekstów oryginalnych oraz przekładów światowego dziedzictwa literackiego.

Nigdy nie zakładaliśmy, że będziemy zarabiać na tej działalności, i nie zamierzamy tego robić. Swoją pracę traktujemy jako spłatę długu wobec przodków, którzy nie dysponując dobrodziejstwami technologii zachowali nasz język do obecnych czasów i pokoleń potencjalnych użytkowników. Uważamy, że konsekwentne wprowadzanie języka na salony świata cyfrowego i jego „zadomowianie” w realiach epoki komunikacyjnej daje pewne nadzieje na dalsze [prze]trwanie.

Jeśli po lekturze e-booka, czytają Państwo również ten dodatek i mają podobne przemyślenia, to jakaś część naszej misji została wykonana.